

Π. Ν. Στάμου PhD (Hist.)¹

Ο ΛΟΧΟΣ² ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΑΜΑΖΩΝΩΝ. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑ

Εισαγωγή

Μετά τη σύναψη της Συνθήκης Kutchuk Kainardji³ (1774), πραγματοποιείται μια έντονη μετακίνηση Ελλήνων προς την περιοχή του Βόρειου Εύξεινου Πόντου, της Μαύρης Θάλασσας, και οι περισσότεροι εγκαθίστανται στην Κριμαία. Άλλωστε καθ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας παρατηρείται γενικότερα ένα μεταναστευτικό ρεύμα προς τη Ρωσία. Έλληνες μοναχοί, στρατιωτικοί και έμποροι μετοίκισαν στη Ρωσία, όπου ήσαν ευπρόσδεκτοι στη χώρα με το χριστιανικό Ομόδοξο, την ίδια θρησκεία⁴.

Οι περισσότεροι Έλληνες που μετακινήθηκαν στη Ρωσία μετά το 1774 είχαν πολεμήσει ή είχαν με κάποιο τρόπο συμπράξει με τις Ρωσικές Δυνάμεις κατά την περίοδο του Α' Ρώσο-Τουρκικού πολέμου (1768-1774), την περίοδο που έμεινε στην ιστορία της Ελλάδας με την ονομασία «Τα Ορλωφικά», από το όνομα του αρχηγού των ρωσικών στρατευμάτων Α. Ορλώφ.

Μετά την υπογραφή της ειρήνης πολλοί πολεμιστές παρακάλεσαν τον Α. Ορλώφ να τους φροντίσει να προστατευθούν από την εκδικητική πρόθεση των Τούρκων. Με τις οδηγίες της Αικατερίνης ΙΙ, ο Α. Ορλώφ, ανταμείβοντας τους μαχητές, προσκάλεσε με επιστολή⁵ του όσους Έλληνες το επιθυμούσαν να μετακινηθούν με ασφάλεια στη Ρωσία. Το μεταναστευτικό ρεύμα ήταν κατά την περίοδο εκείνη αρκετά μεγάλο και το αποτελούσαν, εκτός από τους στρατιωτικούς, ολόκληρες οικογένειες, κυρίως από τα νησιά του Αρχιπελάγους, αλλά και ένας σημαντικός αριθμός από τις ηπειρωτικές περιοχές της Ελλάδας. Η μετανάστευση αυτή των Ελλήνων στη Ρωσία συνεχίστηκε μέχρι τα τέλη του 1780.

Η μετανάστευση ξεκίνησε τον Μάρτιο του 1775 με τα δύο πρώτα πλοία *Ταχυδρόμος* και *Αρχιπέλαγος*, και από το Μάιο του ίδιου χρόνου άλλα 11 πλοία μετέφεραν στην Κριμαία πάνω από 2.000 άτομα⁶.

Η Κριμαία, το κράτος των Τατάρων, διερχόταν τότε μια πολύ δύσκολη περίοδο αδύνατης οικονομίας, με κοινωνικό και πολιτικό σύστημα διεφθαρμένο, λόγω της

¹ Ομιλία στο 3^ο Ελληνο-Ρωσικό Φόρουμ στην Αθήνα, Σεπτέμβριος 2013.

² Στα ελληνικά ο σωστός όρος είναι «Λόχος», στα ρωσικά και αγγλικά συναντάται ως «εταιρία - company».

³ Kuchuk Kainatji σημερινή Kaynardzha, ΝΑ στη Βουλγαρία, περιοχή Dobruja, κοντά στο Δούναβη.

⁴ Γκριγκόρι Άρς *Το Εταιρικό Ζήτημα στη Ρωσία, η Φιλική Εταιρεία*, έκδοση Μόσχας 1970, υπό έκδοση στα Ελληνικά από το Κέντρο Ελληνο-Ρωσικών Ιστορικών Ερευνών (ΚΕΡΙΕ), σελ. 129.

⁵ Της 2 Σεπτεμβρίου 1774, με την οποία απευθυνόμενος προς τους Έλληνες μαχητές έγραφε: «... προς όλους τους ανδρείους και πιστούς ταγματάρχες, καπετάνους, αξιωματικούς και τα άλλα μέλη του αλβανικού στρατού η υμετέρα φιλία της οποίας τσοσάντα ελάβομεν τεκμήρια, ουδέποτε θέλει εξαλειφθή εκ της μνήμης μας. Όθεν θέλω φροντίση θερμότατα περί της ησυχίας και ασφαλείας σας...». Βλ. Π. Κοντογιάννη *Οι Έλληνες κατά τον πρώτον επί Αικατερίνης Β' Ρωσο-Τουρκικόν πόλεμον (1768-1774)*, Εν Αθήναις 1903, σελ. 397-398.

⁶ Γ. Πριάχιν *Οικισμοί των Ελλήνων του Αρχιπελάγους στο Κέρτς και Γενίκαλε (τέλη 18^{ου}-μέσα 19^{ου} αιώνα)*, Επετηρίς Ιδρύματος Ανδρέας Μπιλέφσκου, Κίεβο 1997, σελ. 128.

μακρόχρονης αντιπαλότητας και πολέμων με τη Ρωσία και κατ' αυτόν τον τρόπο, ειδικότερα στην Μπαλακλάβα πολύ κοντά στη Σεβαστούπολη, βρήκαν την ευκαιρία να εγκατασταθούν πολλοί Έλληνες. «...Την περίοδο αυτή δεν υπήρχε ούτε ένας κάτοικος στη Μπαλακλάβα...»⁷.

Στην περιοχή της Μπαλακλάβας εγκαθίστανται οι Έλληνες μετά την προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία το 1783. Ουσιαστικά όμως, ο εποίκισμός άρχισε το 1784, ως μέρος ενός εθελοντικού Τάγματος, που το αποκαλούσαν 'Ελληνικό στράτευμα του Ορλωφ'⁸, αποτελούμενο από άνδρες του Αρχιτελάγους, που στην πραγματικότητα όμως αποτελούνταν από πολλά Τάγματα Ελλήνων και άλλων μαχητών.

Χάρτης που εμφανίζει τη μετακίνηση Χριστιανών κατά την περίοδο 1778-1780 από τη Νότια Κριμαία προς τη Βόρειο Ανατολική με κατάληξη τη δημιουργηθείσα Μαριούπολη⁹.

Μετά την εγκατάσταση των Ελλήνων η Μπαλακλάβα έμοιαζε πόλη «εξ ολοκλήρου Ελληνική¹⁰». Τα Ελληνικά Τάγματα είχαν πρώτα εγκατασταθεί στο Κέρτς και στο Γενί-Καλέ. Μετά την προσάρτηση της Κριμαίας και με εντολή του Πατιόμκιν, μεταφέρθηκαν αργότερα στην περιοχή της Γιάλτας. Κατά την περίοδο αυτή η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη ΙΙ χρησιμοποίησε τα εθελοντικά Ελληνικά τμήματα σαν φύλακες των Νοτίων συνόρων της αυτοκρατορίας (από Σεβαστούπολη μέχρι Θεοδοσία), των προσαρτηθέντων δηλαδή εδαφών και «αφιέρωσε προς τούτους 72.000 ρουβλίων¹¹».

Την ίδια περίοδο οργανώθηκε με την ενεργό βοήθεια της ηγετικής μορφής του Λάμπρου Κατσώνη το *Ελληνικό Τάγμα της Μπαλακλάβας*¹², που εγκαταστάθηκε στη

⁷ Д.С. Шнайдер «Балаклава», Производителные силы курорт, история Крымгосиздат, 1930 г.

⁸ Α. Ε. Βακαλόπουλος *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, ΗΡΟΔΟΤΟΣ, Τομ. Δ', σελ. 423.

⁹ ГРЕКИ НА УКРАЙНСЬКИХ ТЕРЕНАХ, Κίεβο 2000, σελ. 62.

¹⁰ Π. Κοντογιάννης ό.π. σελ. 400.

¹¹ Π. Κοντογιάννης ό.π. ίδιο. Βλ. επίσης Γ. Πριάχιν όπως πάνω σημ. 4, σύμφωνα με τον οποίο η αποστολή της διαφύλαξης των νότιων συνόρων διήρκησε από 1784 μέχρι το 1859.

¹² Οι περισσότεροι Έλληνες ιστοριογράφοι το αναφέρουν ως *Τάγμα των Ελαφρών Κυνηγών της Μπαλακλάβας*, στηριζόμενοι στο έγγραφο υπ' αριθμ. 1561 της Εθνικής Βιβλιοθήκης *Χειρόγραφα*

Μπαλακλάβα και στα περίχωρα Καлыкoвka (Καλίκαφκα), Комары (Καμάρι), και Алы (Αλσού)¹³. Διατέθηκαν 9 χιλιάδες ντεσιατινές¹⁴ και έτσι όλη η Μπαλακλάβα με τα γύρω χωριά μετατράπηκε σε ένα μεγάλο στρατόπεδο Ελλήνων.

Η ιδέα της συγκροτήσεως του *Ελληνικού Τάγματος της Μπαλακλάβα* ήταν να αποτελέσει ένα αντίβαρο στην αντίσταση των Τατάρων, «...και να θριαμβεύσει ο χριστιανισμός απέναντι στον μωαμεθανισμό, τάση που 'ξεχείλισε' από την φοβερή και φρικαλέα συμπεριφορά των νέων Ελλήνων αποίκων προς τους Τατάρους... Ακόμα και σήμερα σώζονται παλιά τραγούδια των Τατάρων, που απεικονίζουν τη δύσκολη αυτή περίοδο και την πικρή ζωή τους...». Η επικράτηση των φυγάδων Ελλήνων στην νέα γη δημιούργησε εκ μέρους τους ίσως και υπερβολές, στα πλαίσια του αγώνα επιβίωσης στις νέες συνθήκες. Η πίεση των Ελλήνων στο ταταρικό στοιχείο προκάλεσαν την μαζική μεταφορά των Τατάρων στην Τουρκία¹⁵.

Στις 3 Αυγούστου 1779 η Αικατερίνη ενέκρινε το σχέδιο του Αρχιστρατήγου Πρίγκιπα Πατιόμκιν του Ταυρικού¹⁶ για τη δημιουργία ενός *Ελληνικού Συντάγματος Πεζικού* από 1762 άνδρες, για να ανταμειφθούν οι Έλληνες που συμμετείχαν στο λεγόμενο «*Αλβανικό Στράτευμα*» της Κριμαίας και για «...εκείνους τους Έλληνες που στο Αρχιπέλαγος πολέμησαν για τη Ρωσία, γιά να τους παρέχει έτσι καταφύγιο... και δια μέσου αυτών να αυξήσει τον αριθμό των ωφελίμων εποίκων...»¹⁷.

Στην Κριμαία ο Πατιόμκιν ιδρύει πόλεις στις ερημιές, χαράσσει δρόμους, ανοίγει λιμάνια, εγκαινιάζει ναυπηγεία, προσελκύει αποίκους και χρηματοδοτεί την εγκατάστασή τους¹⁸ και προσκαλεί την αυτοκράτειρα να της επιδείξει τα δημιουργήματά του. Η Αικατερίνη II οργανώνει και πραγματοποιεί το 1787 ένα μεγαλειώδες μακρύ και πολυδάπανο ταξίδι στην Κριμαία, μαζί με υψηλούς προσκεκλημένους της, διπλωμάτες και άλλους, για να επιθεωρήσει και επιβεβαιώσει την αξία των έργων του Πατιόμκιν.

Το ταξίδι της Αικατερίνης II στην Κριμαία

Την 7^η Ιανουαρίου 1787 «...ένα εκπληκτικό караβάνι εγκαταλείπει το Τσέρκοε Σελό και το χαιρετίζουν συνεχείς κανονιοβολισμοί. Δεκατέσσερα μεγάλα έλκυθρα – πραγματικά σπίτια – εκατόν είκοσι μικρότερα ... και σαράντα βοηθητικά...»¹⁹ αναχωρεί για να πραγματοποιήσει το περίφημο ταξίδι της Αικατερίνης II.

Βιογραφία του Α. Κατσώνη. Η ονομασία αυτή δεν έχει επιβεβαιωθεί μέχρι σήμερα από τα ΡΚΙΑ. Βλ. επίσης Γκρ. Άρς, *Η Φιλική Εταιρεία στη Ρωσία*, Ελληνική έκδοση (αναμένεται το 2011), σελ.132.

¹³ Д.С. Шнайдер «Балаклава»,

¹⁴ 1 ντεσιατίνα= 1,0925 εκτάρια= 10,925 στρέμματα .

¹⁵ Д.С. Шнайдер «Балаклава»,

¹⁶ Δηλαδή του Κράτους της Ταυρίδας (όπως ονόμασαν οι Ρώσοι την Κριμαία το Φεβρουάριο του 1784, μετά την Συνθήκη του Αυναλή-Καβάκ και την επίσημη προσάρτησή της), διορισμένος από την Αικατερίνη II Κυβερνήτης της μεσημβρινής Ρωσίας «μετ' απολύτου πληρεξουσιότητας αντιβασιλείας και με εξουσίαν αληθούς ηγεμόνος επεχείρησεν τον επικοισμόν των απέραντων και γονίμων επαρχιών... τον καθαρισμόν και την καλλιέργειαν των στεππών, μεταβληθεισών κατόπιν εις εξάισιους σιτοφόρους αγρούς... μετετόπισεν λίαν επαισθητώς προς νότον το κέντρον της βαρύτητος του Ρωσικού κράτους...» αναφέρει ο Edouard Driaut στο *Ιστορία του Ανατολικού Ζητήματος*, Ελεύθερη Σκέψις 2005, ψηφιακή ανατύπωση εκδόσεως 1900, σελ. 88, 89.

¹⁷ Ρωσικά Κρατικά Ιστορικά Αρχεία (ΡΚΙΑ) том. 383, καταγραφή 29, Φ. 176, σελ. 84. Επίσης βλ. Γ. Πριάχιν *Ο Λάμπρος Κατσώνης στην ιστορία της Ελλάδας και Ρωσίας*, Ελληνική έκδοση, Επιμέλεια-Συμπλήρωμα Π. Στάμου, Αθήνα 2005, σελ. 35.

¹⁸ H. Troyat, de l' Academy Francaise, *Catherine La grande*, ελληνική έκδοση, Ωκεανίδα 1999, σελ. 400.

¹⁹ Π. Στέγκνυ *Χρόνικα βρεμέν Εκατερίνυ II*, Μόσχα 2001, σελ. 167. Βλ. επίσης H. Troyat, ίδιο ό.π. σελ. 357-358.

Για το ταξίδι αυτό ο Πατιόμκιν θέλοντας να εντυπωσιάσει την αυτοκράτειρα «...κατέστρεψε δεκάδες χωριά, και με την εργασία χιλιάδων αγροτών έχτισε κρεμαστές γέφυρες, αψίδες, δρόμους και πολυτελή παλάτια για τη βραχύβια ανάπαυση και τα όργια των υψηλών ταξιδιωτών... και στους ανθρώπους που έρχονταν σε επαφή με τους ταξιδιώτες αυτούς επέβαλαν 'έτσι ώστε στα πρόσωπά τους να αντανακλάται η απέραντη ευδαιμονία και η ευτυχισμένη τρυφερή συγκίνηση, με την πιστή και σεβασμό ευθυμία'...»²⁰, κατά ορισμένους, αλλά για την αυτοκράτειρα και την ακολουθία της το έργο του Πατιόμκιν στην Κριμαία ήταν εντυπωσιακό και ουσιαστικό.

Προς το τέλος του ταξιδιού (30 Απριλίου 1787) την Αικατερίνη συνοδεύει πλέον και ο αυτοκράτορας Ιωσήφ Β', που κρύπτεται κάτω από το όνομα Κόμης Φαλκενστάιν, ο οποίος συναντά τους ταξιδιώτες «...στο Καϊντάκ κοντά στο Κρεμεντσούκ...». Η Αικατερίνη ΙΙ μαζί με τον Ιωσήφ Β' μεταβαίνουν (Μάιος 1787) στο Εκατερίνοσλάβ ('Η Δόξα της Αικατερίνης'), όπου θαυμάζουν τα θεμέλια της πόλης που οικοδομεί για χάρη της ο Πατιόμκιν και στη συνέχεια πηγαίνουν στη Χερσώνα²¹. Στις 12 Μαΐου εισέρχονται στην Χερσώνα με ένα ιδιαίτερα τελετουργικό τρόπο. Η αυτοκρατορική πομπή εισέρχεται περνώντας κάτω από αψίδα που φέρει την επιγραφή «*Η Οδός προς το Βυζάντιο*»²², με την οποία ο Πατιόμκιν επισημαίνει στην Αικατερίνη ΙΙ την ενεργό ακόμα ιδέα του περίφημου «*Ελληνικού Σχεδίου*»²³!

Μετά τη Χερσώνα οι δύο αυτοκράτορες με την ακολουθία τους κινήθηκαν μέσα από γυμνές στέπες προς την Κριμαία. Στην Κριμαία, όπου έφθασαν στις 15 Μαΐου, ο Πατιόμκιν έχει ετοιμάσει άλλη μια εντυπωσιακή υποδοχή. Με έναν αιφνιδιαστικό τρόπο «...η αυτοκρατορική άμαξα περικυκλώθηκε από 3.000 Κοζάκους του Ντόν, σε πλήρη παρασημοφορημένη εμφάνιση, οδηγούμενη από τον επικεφαλής Αταμάνο τους, σε διάταξη μονής γραμμής, έτοιμοι να πυροβολήσουν...»²⁴, οι οποίοι πυροβόλησαν επανειλημμένα και ύστερα χωρισμένοι σε δύο γραμμές αναπαρέστησαν μάχη, καλοσωρίζοντας τους υψηλούς επισκέπτες!

Έξω από το Μπαχτσίσαραί, την παλαιά πρωτεύουσα των Χάνων Γκιρέι, σχηματίζεται προσωπική φρουρά - πομπή της Αικατερίνης ΙΙ, «...από Τατάρους 'turzas', που φορούν πράσινες στολές φορτωμένες με χρυσά σιρίτια και κορδόνια,...και με συνοδεία 12 αγοριών-υπηρέτες...», οι οποίοι μεταφέρουν την αυτοκράτειρα στο παλάτι του Χάνου, όπου θα διαμένει²⁵. Κατά τη διάρκεια του δείπνου οι δύο αυτοκράτορες μπορούσαν να θαυμάζουν από τα υψώματα του Ινκερμαν, όπου το παλάτι, στο βάθος τη θάλασσα. Ήταν η Σεβαστούπολη, όπου ναυλοχούσαν τουλάχιστον 20 πολεμικά πλοία του Στόλου, που είχε σχηματίσει ο Πατιόμκιν τα δύο τελευταία χρόνια και τώρα χαιρετούσαν με κανιοβολισμούς την αυτοκράτειρα²⁶!

²⁰ Д.С. Шнайдер στο ίδιο ό.π.

²¹ H. Troyat, de l' Academy Francaise, *Catherine La grande...*, σελ. 361.

²² H. Troyat, ίδιο, σελ. 361. Βλ. επίσης Edouard Driaux ίδιο ό.π., σελ. 89 και S.S. Montefiore *Potemkin*, London 2004, p. 408-410.

²³ Κατά το « Ελληνικό Σχέδιο » των Πατιόμκιν-Αικατερίνης ΙΙ θα ανασυσταθεί η 'Βυζαντινή' αυτοκρατορία και Αυτοκράτορας θα στεφθεί ο Κωνσταντίνος, εγγονός της Αικατερίνης Β' και γιος του Παύλου Πέτροβιτς. Για το σχέδιο αυτό υπάρχει μεγάλη βιβλιογραφία που δεν θεωρείται σκόπιμο να αναφερθεί εδώ. Αξίζει όμως να αναφερθεί ότι τόσο έντονα το είχε υιοθετήσει η Αικατερίνη που το αναφέρει στις τελευταίες της επιθυμίες στα Απομνημονεύματά της: «...Είναι πρόθεσή μου να τοποθετήσω τον Κωνσταντίνο στο θρόνο της Ελληνικής Ανατολικής Αυτοκρατορίας...». Βλ. *Memoirs of Catherine the Great of Russia*, translated from German by K. Anthony, 1935, σελ. 327.

²⁴ *Memoirs of the Life of Prince Potemkin* p. 118 και Se'gur, *Me'moires*, Paris 1824-6, vol 3 p. 220. Βλ. και S.S. Montefiore *Potemkin...*, σελ. 411.

²⁵ Ίδιο.

²⁶ Ίδιο, σελ. 415.

Οι δύο αυτοκράτορες θαυμάζοντας και όντας βαθειά εντυπωσιασμένοι από τα επιτεύγματα του Πρίγκιπα Πατιόμκιν του Ταυρικού, συνεχίζοντας το ταξίδι επάνω σε κωπήλατο πλοίο επιθεώρησαν το νέο Στόλο της Σεβαστούπολης, όπου «...περισσότερα από 150 πλοία ήσαν έτοιμα για κάθε γεγονός στη θάλασσα... Οι αυτοκράτορες σκεφτόντουσαν τον πόλεμο... Η Αικατερίνη και ο Πατιόμκιν ένοιωθαν ότι μπορούν να 'κτυπίσουν' τους Τούρκους αμέσως...»²⁷! Οι ιστορικοί της εποχής έγραψαν ότι ο Στόλος αυτός «...μπορούσε να φθάσει στην Κωνσταντινούπολη σε 30 ώρες...»²⁸.

Ο Λόχος των Αμαζόνων

Αργότερα, όταν η αυτοκρατορική πομπή έφθανε για επιθεώρηση την περιοχή της Μπαλακλάβα, μια άλλη μεγάλη έκπληξη περίμενε τους αυτοκράτορες και την ακολουθία τους. Τους υποδέχθηκε ένας Λόχος 100 περίπου έφιππων γυναικών, σε άψογη στρατιωτική τάξη, ένας «Λόχος Αμαζόνων»²⁹, που τους συνόδεψε αποδίδοντας τιμές στους δύο αυτοκράτορες και τους λοιπούς επισήμους!

Ο Θησέας³⁰ και οι Αμαζόνες, παράσταση αρχαίας ελληνικής μυθολογίας

Κατά την Άνοιξη του 1787 στη διάρκεια του ταξιδιού της Αικατερίνης ΙΙ, σε συζήτηση με την αυτοκράτειρα ο Στρατάρχης Γκριγκόρι Πατιόμκιν, μεταξύ των άλλων είχε εκθειάσει³¹ τη γενναιότητα

²⁷ Ίδιο.

²⁸ Η. Troyat, ίδιο ό.π., σελ. 362 και S.S. Montefiore *Potemkin...*, σελ. 415.

²⁹ Κατά τη Μυθολογία, οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν τις Αμαζόνες ως πολύ όμορφες γυναίκες, που ζούσαν ως έθνος ομαδικά στην περιοχή της Αζοφικής. Ήσαν οργανωμένες σε αυστηρά στρατιωτικό σύστημα, εκπαιδεύονταν ως επιδέξιες ιππεύτριες και χειρίζονταν την πολεμική τέχνη ως ανδρείοι πολεμιστές. Βλ. και Amazonская рота // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: В 86 томах (82 т. и 4 доп.). — СПб.: 1890—1907.

³⁰ Κατά τη Μυθολογία, ο Θησέας έλαβε μέρος στην Αργοναυτική εκστρατεία, στον Πόντο, τη Μαύρη Θάλασσα, κοντά στην Αζοφική, καθώς επίσης και στην αποστολή του Ηρακλή να φέρει την ζώνη της Ιππολύτης, της Βασίλισσας των Αμαζόνων, στον Ευρυσθέα. Ο Θησέας ερωτεύθηκε την Αμαζόνα Αντιόπη, την οποία έφερε στην Ελλάδα και απέκτησε γιο μαζί της, τον *Ιππόλυτο*. Αργότερα οι Αμαζόνες ήλθαν στην Αθήνα για να εκδικηθούν τον Θησέα και να πάρουν πίσω την Αντιόπη. Στη μάχη που επακολούθησε στην Πνύκα, νικήθηκαν. Η Αντιόπη, που πολέμησε τις παλαιές συντρόφισσες της στο πλευρό του άνδρα της Θησέα, σκοτώθηκε. Οι Αμαζόνες έδειξαν ανδρεία και μοναδικό θάρρος με την απόφασή τους να εκστρατεύσουν στην Αθήνα. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι κατάφυγαν σε βορειότερες περιοχές (στο βόρειο Καύκασο) μετά την ήττα τους από τον Ηρακλή, βλ. και Herodotus, *The Histories* pp 306–8.

³¹ S.S. Montefiore *Potemkin...*, σελ. 418.

των Ελλήνων της Κριμαίας και την ισότητα των Ελλήνων και των συζύγων των, όπως και στην αρχαία Ελλάδα, τα οποία υποσχέθηκε να αποδείξει κατά την άφιξη της στην Κριμαία. Σύμφωνα με αρχαιακή πηγή του 1844³² «...*Η συνάντηση με την αυτοκράτειρα είχε προγραμματιστεί στο ελληνικό χωριό Kadykonki, κοντά στην Μπαλακλάβα. Στην περιοχή της συνάντησης ο δρόμος είχε στρωθεί με δάφνες, ραντισμένες με πορτοκαλιές και λεμονιές, ... στο τέλος της λεωφόρου, που εκτείνονταν σε έξι χιλιόμετρα, στήθηκε μια σκηνή, μέσα στην οποία υπήρχαν τοποθετημένα επάνω σε έναν πίνακα ευαγγέλιο, σταυρός, ψωμί και αλάτι....*».

Μάχη μεταξύ Ελλήνων και Αμαζόνων από ανάγλυφο σαρκοφάγου, 180 π.Χ., Λούβρος

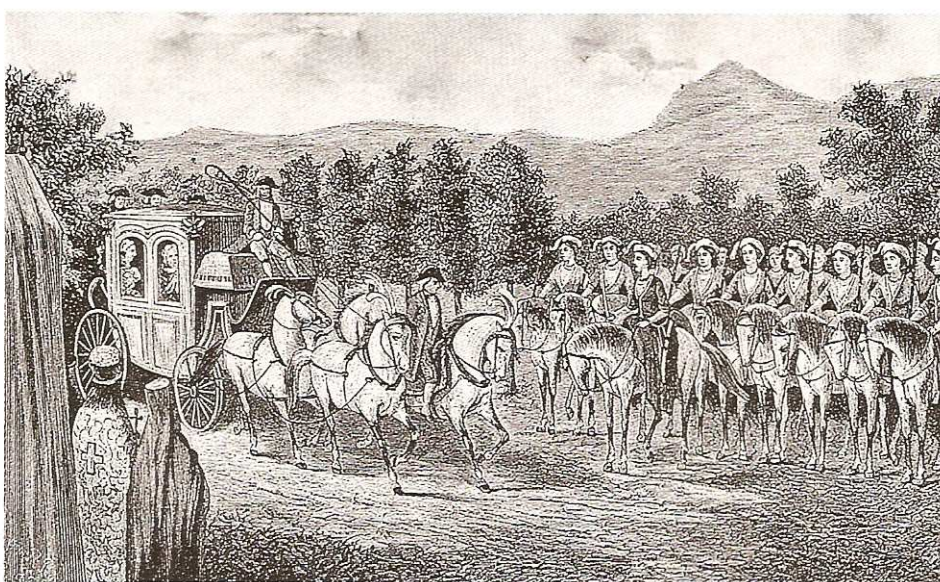

Η αναχώρηση των Αμαζόνων, Claude Deruet, 1820

Όταν όλη η πομπή έφθασε στο κέντρο της Μπαλακλάβα, ο Πατιόμκιν που συνόδευε την Αικατερίνη ΙΙ έδωσε την άδεια στην αρχηγό του Λόχου των Αμαζόνων, Ελένη

³² Записка об амазонской роте. Записал Г. Дуси // Москвитянин, 1844. - № 1. – С. 266-268 (Σημειώσεις σχετικά με το Λόχο των Αμαζόνων . Χρονικό Γ. Dusi / Moskvityanin, 1844. - № 1. - Σ. 266-268). Επίσης Есипов Г. Амазонская рота при Екатерине II // Исторический вестник, 1886. – Т. 23. - № 1. – С. 71-75. (Εσίρον Γ. Ο Λόχος των Αμαζόνων υπό την Αικατερίνη Β' // Ιστορική Εφημερίδα, 1886. - Τ. 23. - № 1. - Σ. 71-75). Βλ. επίσης Арκάς Ζ.Α. *Otrivki iz zapishok sevastopolskavo starozila 1828*, Moskoi Sbornik 8: 1 (1852), p. 34-47.

Ιωάννη Σαραντάκη ή Σαράντη³³ (Елене Ивановна Сардановой) να αποδώσουν τιμές στους φιλοξενούμενους με σειρά πυροβολισμών. Στη συνέχεια ο Πατιόμκιν πλησίασε την αρχηγό και «...ενώ εκείνη του έδινε το χέρι της, ο Πρίγκιπας Πατιόμκιν ο Ταυρικός της φίλησε το μέτωπο και χτυπώντας την στον ώμο της είπε 'Συγχαρητήρια καπετάνιε των Αμαζόνων, ο Λόχος σας λειτουργεί αποτελεσματικά, σας εκφράζω την ικανοποίησή μου'....»³⁴.

Встреча Екатерины II ротой амазонок в 1787 году.
Со старинной литографии.

Ο Λόχος των Αμαζόνων συναντούν την Μεγάλη Αικατερίνη στη Μπαλακλάβα το 1787
(Παλαιά λιθογραφία³⁵)

Η Αικατερίνη II εντυπωσιασμένη αναχώρησε για το Άκερμαν, όπου συνάντησε τον Αρχιερέα Ανανία. Την ημέρα των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης παρακολούθησε τη θεία λειτουργία και έμεινε για δύο νύχτες στο κοντινό Μπαχτσίσαραί. Εκεί ζήτησε και συνάντησε πάλι την αρχηγό του Λόχου των Αμαζόνων Ελένη Σαραντάκη και εκφράζοντας την ευχαρίστησή της από την άψογη εμφάνιση των Ελληνίδων Αμαζόνων «...την χαίδεψε στην πλάτη...»³⁶. Λίγο αργότερα από το Akmechet (μετά Συμφερούπολη) έστειλε στη Σαραντάκη ένα διαμαντένιο δαχτυλίδι και 1800 ασημένια ρούβλια για την ίδια και 10.000 για τις υπόλοιπες Αμαζόνες³⁷.

Οι Αμαζόνες συνόδευσαν την Αικατερίνη στο υπόλοιπο ταξίδι «...μαζί με την υπόλοιπη συνοδεία της από Κοζάκους, Τατάρους και Αλβανούς...»³⁸.

³³ Ο Ιωάννης Σαράντης, ήταν πιστός φίλος του Πατιόμκιν και προστατευόμενος του. Διορίστηκε Σύμβουλος στην Αυλή της Κριμαίας, βλ. Kibovski A. *Amajonskaja Rota, 1787* "Tcheingauz 6:01 (Μόσχα 1997) σελ. 19.

³⁴ Записка об амазонской роте... ίδιο. Επίσης βλ. Esipov Γ. Ο Λόχος των Αμαζόνων..., σελ. 73.

³⁵ Esipov Γ. ίδιο, σελ. 74.

³⁶ Esipov Γ. ίδιο, σελ. 75.

³⁷ Записка об амазонской роте... ίδιο και Esipov Γ. Ο Λόχος των Αμαζόνων..., σελ. 75. Βλ. επίσης Ligne, *Letters (Stae'l)* p 64, Prince de Ligne to Coigny, Kaffa και S.S. Montefiore *Potemkin...*,σελ. 418-419.

³⁸ S.S. Montefiore *Potemkin...*,σελ. 419.

Η Ελένη Σαραντάκη περιέγραψε αργότερα τα γεγονότα με τον ακόλουθο τρόπο: «...Ο Λόχος των Αμαζόνων συγκροτήθηκε με Διάταγμα του Έκλαμπρου πρίγκιπα Πατιόμκιν Ταύρικού, υπαγόμενο στον διοικητή του συντάγματος της Μπαλακλάβα, Ταγματάρχη Τσαπάνη (Чапони) και αποτελούνταν από τις 100 συζύγους και κόρες των ευγενών Ελλήνων της Μπαλακλάβα, το Μάρτιο-Απρίλιο 1787... Γνωρίσαμε την αυτοκράτειρα κοντά στο χωριό της Μπαλακλάβα Καδγκονκα, καθώς ο Λόχος παρατάχθηκε υπό τις διαταγές μου στο τέλος της λεωφόρου, στρωμένης με πορτοκαλιές, λεμονιές και κλαδιά δάφνης. Πρώτος ήρθε ο αυτοκράτορας Ιωσήφ, που έριξε μια ματιά στον κόλπο της Μπαλακλάβα και στα ερείπια ενός αρχαίου φρουρίου. Βλέποντας τις Αμαζόνες, ήρθε σε μένα και με φίλησε στα χείλη, το οποίο προξένησε αναστάτωση και μεγάλη εξέγερση στις γυναίκες του Λόχου. Αλλά εγώ ηρέμησα τις υφισταμένες μου με τις λέξεις: " Προσοχή!" Γιατί είστε τόσο φοβισμένες; Έχετε δει τον αυτοκράτορα να μην ακουμπά τα χείλη μου και δεν τον άφησα... " Η λέξη "αυτοκράτορας" είχε την επίδρασή της στις Αμαζόνες, που δεν ήξεραν ποιος ήταν και του επιτέθηκαν. Μετά την εξέταση του κόλπου και του περιβάλλοντός του, οι Αμαζόνες σύζυγοι επέστρεψαν στην αυτοκράτειρα, που στο μεταξύ έχει ήδη φτάσει στο Καδγκονκε, όπου τη συνόδευε ο Πρίγκιπας Πατιόμκιν. Στο Καδγκονκι η αυτοκράτειρα συναντήθηκε με τον αρχιερέα του Συντάγματος της Μπαλακλάβα Ανανία. Ο Πατιόμκιν με πλησίασε και όπως του ανέθεσε η αυτοκράτειρα να κάνει, μου έδωσε το χέρι του, φίλησε το μέτωπό μου και με χάιδεψε στον ώμο, ενώ καταδέχτηκε να πει: "Σας συγχαίρω, Αρχηγέ των Αμαζόνων!! Ο Λόχος σας λειτουργεί: Είμαι πολύ χαρούμενος με αυτό"...».³⁹

Κατά το Σεπτέμβριο του 1848⁴⁰, ο πρώην κυβερνήτης του Καυκάσου, πρίγκιπας Μιχαήλ Βοροντσόβ, ενημέρωσε τον υπουργό της αυτοκρατορικής αυλής πρίγκιπα Βολκόνσκι, ότι έλαβε μια επιστολή από την χήρα Ελένη Σηντιάνσκοη (Елены Шилианской), τιτουλάριο Σύμβουλο από τη Συμφερούπολη, στην οποία του εξηγεί, ότι κατά τη βασιλεία της Αικατερίνης II είχε δημιουργηθεί ένας Λόχος Αμαζόνων «... και ότι έχει την ευτυχία μιλώντας ως πρόσωπο, που εκπροσωπούσε τον Λόχο των Αμαζόνων της Αυτής Μεγαλειότητας, ... που γεμάτη χαρές φθάνει τώρα στην ηλικία των 90 ετών...» και στην ειδική κατάσταση που βρίσκεται όντας φτωχή και άρρωστη, ικέτευε την αυτοκρατορική βοήθεια.

Ο Πρίγκιπας Βοροντσόβ ανέφερε προς τον πρίγκιπα Βολκόνσκι ότι «...σύμφωνα με μαρτυρίες των Ευγενών του Στρατάρχη του Ταυρικού, όλα τα πιο πάνω είναι αληθή και ότι το γήρας και η δυσχερής οικονομική θέση της χήρας Σηντιάνσκο αξίζει της προσοχής και της συγχωρητικής χάρης του αυτοκράτορα...» και ζήτησε από τον Βολκόνσκι να μεσολαβήσει στη μεγαλειότητα του Αλέξανδρου II. Με αυτοκρατορική εντολή της 29^{ης} Σεπτεμβρίου 1848, που κοινοποιήθηκε στον πρίγκιπα Βολκόνσκι, διατάχθηκε να διατεθούν στην χήρα Ελένη, πρώην Σαραντάκη, από το ταμείο της Αυτού Μεγαλειότητας 300 ασημένια ρούβλια. Επί πλέον διατάχθηκε να αποσταλούν πληροφορίες για τον Λόχο των Αμαζόνων. Στα αρχεία του γραφείου του κυβερνήτη του Βλαντιμίρ της Ταυρίδας Πεστέλ βρέθηκε το 1848 το «*Το πιο ευγενικό καλωσόρισμα της Σηντιάνσκο για τα 300 ρούβλια εφάπαξ ποσού...*»⁴¹, που έλαβε στις 29 Σεπτεμβρίου του ίδιου χρόνου.

³⁹ Ίδιο. Βλ. επίσης «*Известия Таврической ученой архивной комиссии*», 1889, № 7 ("Πρακτικά Επιστημονικής Επιτροπής Ταυρικού Αρχείου", 1889, № 7). Επίσης βλ. S.S. Montefiore Potemkin..., σελ. 418.

⁴⁰ Esipov Γ. Ο Λόχος των Αμαζόνων..., σελ. 71.

⁴¹ Ίδιο.

Елена Ивановна Шидянская.

(Начальница роты амазонокъ въ 1787 г.).

Έλενα Ιωάννη Σηντιάνσκαγια
(Αρχηγός του Λόχου των Αμαζόνων, 1787)⁴²

Το Δεκέμβριο του 1848 ο Πρίγκιπας Βοροντσόβ υπέβαλε⁴³ τις ζητηθείσες πληροφορίες σχετικά με το Λόχο των Αμαζόνων, όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω. Όπως και η ίδια η Ελένη, πρώην Σαραντάκη ή Σαράντη και αργότερα χήρα Σηντιάνσκαγια περιέγραψε, σύμφωνα με τη Διαταγή του Πατιόμκιν να συγκροτηθεί ο Λόχος των Αμαζόνων και επειδή ο πρώτος σύζυγός της Ιωάννης Σαραντάκης ήταν ανώτερος αξιωματικός του Συντάγματος της Μπαλακλάβα, η ίδια εκλέχτηκε ομόφωνα αρχηγός του Λόχου των Αμαζόνων. Εξηγούσε επίσης ότι «...Οι Αμαζόνες της Κριμαίας διδάχθηκαν σκοποβολή, ξιφασκία, καθώς και την ικανότητα να μένουν επάνω στη σέλα του αλόγου...διδάχθηκαν κάθε όπλο...» Πρόσθεσε επίσης, ότι κατά την άφιξη της Αικατερίνης εφοδίασαν την κάθε μία ειδικά με 3 φυσίγγια μαπαρουτιού για την απονομή τιμών.

Ο Βοροντσόβ στις πιο πάνω επίσημες γραπτές πληροφορίες και σύμφωνα με τα αρχεία του Πεστέλ, περιγράφει επίσης την ενδυμασία των Αμαζόνων. Φορούσαν φούστα από βυσσινί βελούδο, διακοσμημένη με χρυσά σιρίτια. Τα σακάκια τους ήσαν επίσης από βελούδο με διακόσμηση επίσης χρυσών σιριτιών. Στα μαλλιά έφεραν λευκό τουρμπάνι με χρυσό διάκοσμο με παγιέτες και φτερά στρουθοκαμήλων⁴⁴.

Ο Βοροντσόβ επί πλέον εξηγεί ότι στην επιστολή της «...Η Έλενα Shidyanskaya υπέβαλε σχέδιο της ενδυμασίας των Αμαζόνων και το πορτρέτο της, που παρέμειναν στο Λόχο...» και ότι βρίσκονται στα αρχεία του αυτοκρατορικού υπουργικού συμβουλίου, και εδώ παρουσιάζεται σε ακριβές αντίγραφο⁴⁵.

⁴² Εσίρον Γ. Ο Λόχος των Αμαζόνων..., σελ. 72.

⁴³ Εσίρον Γ., ίδιο.

⁴⁴ Εσίρον Γ. Ο Λόχος των Αμαζόνων..., σελ. 75.

⁴⁵ Ίδιο σελ. 75.

Η ενδυμασία των Ελληνίδων Αμαζόνων

Μετά από μικρό χρόνο ο Λόχος των Αμαζόνων διαλύθηκε.

Όταν ο σύζυγος της Ελένης Ιωάννης Σαραντάκης ή Σαρλαντης πέθανε, εκείνη ξαναπαντρεύτηκε τον δημόσιος υπάλληλο Γαβριήλ Σηντιάνσκο από τη Συμφερόπολη.

Μετά από μια ζωή φτωχική και μετά από πολλές περιπέτειες πέθανε τυφλή. Για πολλά χρόνια υπήρχε στο παλιό νεκροταφείο της Συμφερόπολης μνημείο με σταυρό από ψαμίτη, πάνω στον οποίο φαινόταν με σκαλισμένα γράμματα η επιγραφή: «4 Σεπτεμβρίου 1849, πέθανε η καπετάνισσα του Λόχου των Αμαζόνων Έλενα Σηντιάσκαγια, ετών 95». Ο τάφος μαζί με όλο το νεκροταφείο καταστράφηκε στα μέσα του περασμένου αιώνα⁴⁶.

Επίλογος

Ανεξάρτητα από το αν το θέαμα που παρουσίασε ο Πατιόμκιν καθ' όλο το ταξίδι στην Κριμαία ήταν θεατρική παράσταση, ή όχι, όπως κατηγορήθηκε από πολλούς αντιπάλους του και κυρίως διπλωμάτες, αλλά και από τον υπουργό εξωτερικών Α.Α. Μπεσμπορότκο και τον στρατηγό Π.Α. Ρουμιαντσέφ⁴⁷, η Αικατερίνη ΙΙ ασφαλώς μπόρεσε να διακρίνει πίσω από τις φέστες μερικές λεπτομέρειες και να βγάλει πολύτιμα συμπεράσματα, που θα της επέτρεπαν να ενισχύσει την απόφασή της να ξεκινήσει τον Β' Ρωσο-Τουρκικό πόλεμο (1788 – 1792). Η Αικατερίνη είδε τη Σεβαστούπολη ως μια πραγματικότητα, τη Χερσόνα που αναδυόταν από τη γη. Το Ρωσικό Στόλο να πλέει σε ετοιμότητα στη Μαύρη θάλασσα. Τίποτα από αυτά δεν υπήρχε πριν δέκα χρόνια.⁴⁸

⁴⁶ Чудеса и приключения - ИД “Экономическая газета” στο <http://www.peterlife.ru/funoffice/book/www/funnyjournal-020.html>

⁴⁷ Pantshenko A.M. *Potemkiskie dereven, I kak koulturnii MIF* (Moscow 2006). Βλ. Επίσης Amazon company, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, στο <http://www.ehw.gr/blacksea/Forms/fLemmaBody.aspx?lemmaid=11891>

⁴⁸ Η. Troyat *Catherine La grande...*,σελ. 363.

Η Αικατερίνη η Μεγάλη, ασφαλώς μπόρεσε να διακρίνει στην Κριμαία οργανωμένα και πειθαρχημένα στρατεύματα, Κοζάκους επιδέξιους πολεμιστές, στρατεύματα που σχηματίστηκαν από μέτοικους, που οργανώθηκαν στρατιωτικά και πολεμώντας κράτησαν την Κριμαία στη ρωσική επικράτεια. Μεταξύ των πρωταγωνιστών στη φύλαξη των συνόρων της Νέας Ρωσίας και οι Έλληνες.

Με το στρατηγικό πνεύμα του Πατιόμκιν, τον ενθουσιασμό και την αφοσίωση των Ελλήνων είδε η αυτοκράτειρα να δημιουργείται στην Κριμαία ο Λόχος των Ελληνίδων Αμαζόνων, «...από ευγενείς γυναίκες...», συζύγους και κόρες των Ελλήνων του Συντάγματος της Μπαλακλάβα, ό,τι εκλεκτό υπήρχε στην περιοχή της Μπαλακλάβα. Είδε δηλαδή η Μεγάλη Αικατερίνη, να δημιουργείται **το πρώτο γυναικείο στρατιωτικό απόσπασμα στις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις!**

Αυτό το γεγονός δεν ήταν μέρος θεατρικής παράστασης. Ο Λόχος των Αμαζόνων, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι διαλύθηκε μετά από μικρό χρονικό διάστημα, υπήρξε ιδιοφυής στρατιωτική ιδέα και είχε όλα τα βασικά χαρακτηριστικά στρατιωτικού τμήματος:

- Σωστή στρατιωτική συγκρότηση,
- Στρατιωτική εκπαίδευση,
- Διακεκριμένη στρατιωτική ενδυμασία,
- Πειθαρχημένη, ενιαία και άψογη εμφάνιση σε στρατιωτική επίδειξη (και μάλιστα εμπρός στη Ηγεσία της Ρωσίας και υψηλούς διπλωμάτες)
- Χειρισμό όπλων,
- Δεξιότητα έφιππων ελιγμών και κινήσεων ιππικού,
- Αναγνώριση της στρατιωτικής ιδιότητας από την ρωσική ηγεσία⁴⁹.

Επομένως, στο τέλος του ταξιδιού της η Αικατερίνη στην Κριμαία, ίσως είχε καταλάβει ότι μπορεί να ξεκινήσει ένα νικηφόρο πόλεμο εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας!

⁴⁹ Που επισφραγίζεται με την αλληλογραφία Βοροντσόβ και την αποστολή των 300 ασημένιων ρουβλίων από τον αυτοκράτορα Αλέξανδρο ΙΙ στην αρχηγό του Λόχου των Αμαζόνων!